

A sred celija tozi smyrtonosen i vserazrushavasht vodovyrtez na istorijata, kojto raztyrsva grad Saraevo iz osnovi, taka che zvyngo se tresat dori i kristalnite polilei v gostnata staja, starata mi lelja se opitva da poddyrzha vytreshnija red na vsjaka cena, sjakash navyn nishto osobeno ne se sluchva. Vseki den tja grizhливо chisti ostanalite kilimi, onezi, koito oshte ne sme razmenili za hrana, a az opravjam zapletenite im resni, dokato pastata, s kojato e namazan parketa, se zavira pod noktite mi; mesingovoto havanche s chukaloto i kantaryt vyrhu bjufeta blestjat s matov bljasyk kato v shtastlivite vremena, belite kuhnenski plochki lyshtjat ot chistota, zakusva se, objadva se i se vecherja v tochno opredeleno vreme, dori i kogato za objad imame samo shepa varena carevica, kojato se servira, sjakash stava duma za predvoenen nedelen objad. Tazi drebna ostarjala zhena s pylno tjalo vyrhu otekli kraka s razshireni veni i obuvki s izkriveni niski tokove, sjakash s poddyrzhaneto na reda v malkoto si gnezdo se protivopostavja na vseobshtija kaos, kojto edin po edin otnasja blizkite j, unishtozhava grada, v kojto e izrasla, i s velikanskite si kleshti izskubva kato zybi ot cheljst, celi kyshti, palati i ustanoveni obichai. I kogato sred trjasyka na eskadrilite, svisteneto na bombite i eksploziite izchezvat taka stabilnite do vchera sgradi v sysedstvo do nas, shtom se vyrnem ot skrivalishteto, pyrvata rabota e da se obyrshe padnalata mazilka ot masata v trapezarijata i kartinite, sjakash stavashe duma za obichajno nedelno pochistvane.

Po sredata na Glavnata ulica, mezhdur dva nachina na zhivot, kyshta nomer 26 v umalen mashtab predstavljava poslednata krepost na evropejskata civilizacija, a glavnoto polesrazhenie e v kuhnjata, vyrhu chernija plot na ogromnata

zidana pechka s mesingovi dryzhki i izlyskani sydove. Pokritijaz pazar nablizo, kojto bil postroen ot Avstroungarija, se naricha *Markale* (Markthalle), zelenchukyt za supa e *grincajg* (Grünzeuge), garniturata ot zelenchuci se naricha *chushpajz* (Zuspeise), testenite izdelija – *melshpajz* (Mehlspeise), a supata sys zapryzhka – *ajnpren* (Einprensuppe). Tuk e kozunakyt, kojto se jade s chaj i se naricha *milibrod* (Milchbrot), a v najtyrzhestveni sluchai se servira i prochutata *saher-torta*, chijato recepta proizliza ot nesravnimija vienski hotel *Saher*. Nedelnijaz objad obiknoveno se systoi ot teleshko vareno *rinflajsh* (Rindfleisch) s hrjan i domaten sos, zadusheni kartofi, zelena salata i nakraja (ako e sezonyt) na masata se servirat istinski cheshki knedli sys slivi, ovaljani v tymna prepechena galeta. Tipichen srednoevropejski objad na trista metra razstojanie ot mnogobrojnite gostilnici, na chiito otvoreni vitrini dimi jahnjija i *japyndzha-dolma* (pylnen piper) pacha i *japarak sarmi* (lozovi sarmi), bamja, ovcha karantija, kebapi i glavi i desetina razlichni vidove bjureci i banici: ot onezi s kartofi, sys sirene, sys zele (zelnici) i s tikva (tikvenici), do “pita nako” – banica samo ot kori, bez nishto – vsichki tezi ekzotichni jastija razpyvat nevidima zavesa ot setivni orientalski vkusove i mirisi. Oshte ot kyshtite v dvorovete zad nashija dostiga tezhkata mirizma na maslo i loj, s koito se gotvjat turskite mandzhi. V zadynenata ulichka – kjorsokaka kraj nomer 26, se sblyskvat taka mirisite na Evropa i Orienta, tulumbite i tortite, lojta i masloto, hljaba i pitite, narichani *somuni*.

Nito starata mi lelja, nito az, estestveno, ne sme mozheli da znaem, che тази bezmylvna, no taka uporita bitka mezhdu dvata nachina na zhivot, kojato se razigravashe neposredstveno kraj nas, e samo prodylzhenie na strashnata vekovna vojna mezhdu dve civilizacii – hristijanskata i isljamskata, kojato e zapochnala mnogo predi nas, i v kojato bjahme prinudeni da

uchastvame ne po nasha volja, chrez samata oris na mjastoto, v koeto sme se rodili. Nashijat stil na zhivot, v kojto se primesva umereno pravoslavie, zapochva, znachi, sled Berlinskija kongres, kogato Avstroungarija, v sporazumenie s ostanalite veliki sili, prez 1878 godina okupirala Bosna i Hercegovina, uz s namerenie da vyvede naj-nakraja red v neja i kogato bila udavena v kryv syprotivata na bosnenskite turci, predvozhdani ot saraevskite mjusjulmani nachelo s Hadzhi Loja.

Dvama frenski pytepisici (Chopin i Ubicini) otbeljzvat prez 1856 godina, che "tozi grad ima slavata na ognishte na fanatizma, kakto i centyr na bosnenskata aristokracija i v nego chovek trjabva da otide, za da se zapoznae s istinskite turci i izrodenata aristokracija na slavjanskite renegati..." I kolkoto тази imperija i da se mychi da evropeizira Saraevo, da kanalizira i obuzdae s bjalo kamenno korito plitkata reka, kojato ot vreme na vreme mozhe da podivee i da razrushi vsichko pred sebe si – tochno kato onezi, koito ot malki sa pili vodata j; da postroi mostove ot kamyk i mygla, muzei, ta dori i pompozen teatyr, v kojto pytuvashti muzikanti ot vsichki strani na Monarhijata uspjavat njakak si da izpylnjat operetite na Franc Lehar i Supe; znachi, kolkoto i da se mychi po svoj nachin da napravi poprilichen tozi goljam orientalski labirint ot mahali, prosyshtestvuvalijat petstotin godini obosoben nachin na zhivot se zashtitava uporito i s orientalski hitrosti, i kato razglezhdame тази istorija dnes, sled sto i dvajset godini, ochevidno e, che evropejskata kultura e samo neudachna kulisa, prez kojato v kraja na dvajseti vek nahluva spotaenijat duh na isljama, chakal dylgo da si otmysti.